

АЛЕКСАНДР МАКЕДОНСКИЙ. КӨНЧЫГЫШКА ЮЛ Дәүләт Эрмитажы жыелмасыннан

Казанда Эрмитаж көннәре – 2023

«Эрмитаж – Казан» үзәге
Казан Кремле» дәүләт тарих-архитектура һәм сәнгать музей-тыюлыгы

23 февраль – 8 октябрь 2023 ел

«Мин җир йөзөндәге хужа. Зевс Олимпта патшалар»
Плутарх. Александрның язмышы һәм батырлыгы турында. II, 2

2023 елның 23 февралендә «Эрмитаж-Казан» үзәгендә «Александр Македонский. Көнчыгышка юл» күргәзмәсе ачыла. Дәүләт Эрмитажы Татарстан башкаласында иң бөек патшага һәм барлык халыкларның гаскәр башлыгына багышланган зур эпопея тәкъдим итәчәк. 400гә якын экспонат Александрның Көнчыгыш походы турында, грек мәдәниятенә Азиянең зур территорияләрендә таралуы һәм Эллиданың классик сәнгатенә бөеклеге турында сөйләчәк. Күргәзмә 2023 елның 21-23 февралендә Казанда узачак Эрмитаж көннәренә үзәк вакыйгасы булчак.

Бөек Александр образы белән тәңкә
(драхма).
Македония, б. э. к. 336 – 323 еллар
Дәүләт Эрмитажы

«Александр дөньяны яулап кына калмады, аны үзгәртте дә. Ул эллинизмны – Көнчыгыш һәм Көнбатышның мәдәни кушылмасын тудырды. Эрмитаж, бәлки, үз коллекцияләре материалларында гына да бу тарихны сөйләргә мөмкин булган дөньяда бердәнбер музей», – ди Михаил Борисович Пиотровский, Дәүләт Эрмитажы генераль директоры.

Александр Македонскийны исән чагында ук илаһи булмаса да, мифологик герой булып санаганнар һәм ул үзе дә үзенә «ижтимагый образын» булдыру өстендә эшли. Борынгы чыганаклар Көнчыгыш походының башлануын болай сурәтли: 334 елның март ахырында Александр 40 меңле армия һәм 160 корабль флоты белән Геллеспонт – Европа белән Азияне аерып торучы тар бугаз аша уза. Патша үзе корабларның берсен йөрткән. Ярга йөзеп килгәндә, ул сөңгесен ыргыта һәм Азия жиренә кадый. Яулап алучы беренче булып корабтан төшә һәм бу жир аңа илаһлар тарафыннан бирелгән дип игълан итә. Шулай итеп, Александрның Көнчыгышка походы башлана. Патша диннең һәм мифның мәгънәсен яхшы аңлый; ул үзен Ахиллның реинкарнациясе дип саный, Геракл һәм Дионис юлыннан

бара һәм гади кешеләр белән түгел, ә геройлар һәм илаһлар белән көрәшә дип ышана. Вақыт узу белән, халыклар аңында Александр образы кешелекне яклаучы һәм ерак халыкларга цивилизация алып килгән Алла турындагы мифлар белән кушыла башлый.

Экспозиция берничә тематик бүлек буенча төзелгән. Беренче бүлекнең бурычы – тамашачыны яшә яулап алучы үскән борынгы заман классик Греция атмосферасы белән таныштыру. Киләсе заллар, яулап алучыга дөнья хакимлеге алып килгән һәм Борынгы заман цивилизацияләренең язмышын мәңгегә үзгәрткән, унбер елга сузылган Көнчыгыш походка багышланган. Бөек Александрның мирасы – экспозициянең соңгы бүлеге.

Күргәзмә кураторлары: Антик дөнья бүлегенә мөдире, сәнгать фәннәре кандидаты Анна Алексеевна Трофимова; Антик дөнья бүлегенең гыйльми секретаре Андрей Валерьевич Кузнецов.

Күргәзмә турында тулырак мәгълүмат

Кара фигуралы гидрия
Атика, б.э. кадәр 510 ел тирәсе
Леагра төркеме, Антиопа остасы
Дәүләт Эрмитажи

Александр Македонский эшчәнлегенә белән яңа тарихи чор башлануын бәйләү кабул ителгән. Яулап алучының Көнчыгыш походы – кешелек тарихында иң ерак хәрби поход – Фарсы империясенең жимерелүенә китерде, грек цивилизациясенең чикләрен киңәйтте. Эллинистик сәнгатьтә Александр сыйфатларын бөтен жирдә очратырга мөмкин – хакимнәр портретларында, Аллалар һәм геройлар сыннарында һәм хәтта декоратив сәнгатьтә дә. Традицияләр һәм мәданиятләр кушылмасында барлыкка килгән бөек патша образы антик чорны бик озак вакытка кичерә. Көнбатыш Европа миниатюраларында Александр сәяхәтче рыцарь буларак сурәтләнә, XVII–XVIII гасырның рус лубогында – авантюралы герой буларак сурәтләнә. XIV–XV гасырларда Көнчыгышта Александр-Искәндәр – идеаль герой һәм рәхимсез сугышчы, Яңарыш сәнгәтендә – зирәк патша. Франция, Англия, Россия идарәчеләре ишегалларында абсолют монархияләр чорында «Александр тарихы» аеруча актуаль.

I бүлек. Классик Эллада: Греция Александрга кадәр

Күргәзмә башыннан ук тамашачы яшә яулап алучыны үстергән борынгы заман атмосферасына чума. Сөйләү Көнчыгышка Бөек походка кадәрге классик Греция сәнгәте чорыннан башлана. Александр дәвере грек мәданиятенең классик чорын тәмамлый. Бу вакытка Эгей диңгезе яр буенда чәчәк аткан цивилизация үз үсешенең иң югары ноктасына житә. Мәдәни-тарихи үзгәрешләр акрын гына барган Борынгы Көнчыгыш илләреннән аермалы буларак, бары тик өч гасыр эчендә акрынлап Грециядә һәм мәданиятнең барлык өлкәләрендә бер үк вакытта эпохаль ачышлар ясалган. Фәлсәфә, фән, театр монда барлыкка килә, социаль тулай торакның үзенчәлекле формасы – антик полис, шәһәр-дәүләт төзелә. Греция сәнгәтендә революция була, һәм эллинизм чорыннан алып безнең көннәргә кадәр «камил» төшенчәсенең синонимы булып торган классик стиль барлыкка килә.

Бу бүлектә Александрга «батырлык дәреслеге» булып хезмәт иткән «Илиада» сюжетлары белән буялган антик вазаларны күрергә мөмкин. Яшь патша өчен «юл күрсәтүче йолдызлар» булып торган Геракл һәм Дионис мифологик геройларның скульптуралары аеруча эффектлы. Биредә македонияләрнең яшәү рәвешен һәм тәртибен, шулай ук коралын, дөнья музейлары жыелмаларында бик сирәк очрый торган экспонатлар: шлемнар, поножалар, кираслар тәкъдим ителәчәк. Бу һәйкәлләр ансамбле бөек патша һәм гаскәр башлыгы шәхесе формалашкан мәдәни, сәяси һәм сәнгать мохите турында күзаллау бирә. Казан һәм бөтен Татарстан халкы өчен скиф күчмә халкының курганнарында, чорның башка куәтле сәяси көче, табылган ат дирбиясенә бер өлешчә һичшиксез кызыклы.

II бүлек. Александр Македонскийның Көнчыгышка юлы

Киләсе заллар Көнчыгыш походка багышланган. Бу кампаниянең нәтижәсе эллинизация процессының башлангычы булды – Александр Македонский үз гаскәрләре белән үткән жирдә грек архитектурасы һәм сәнгате, теле һәм яшәү рәвеше таралды. Бу йогынты Грециядән Һиндстанга кадәр зур территориягә, Монголиягә һәм Ойкумена читендәге башка дөүләтләргә (ягъни греклар белгән дөньяга) кагылды. Грек теле һәм мәдәнияте, Александр яулаган илләрдә меңләгән күчүчеләр колониясе сәбәпле, Көнчыгышта тамыр жәйде.

Бу бүлекнең шедеврлары арасында – «Александр Зевс рәвешендә» геммасы, Александр сурәтләнгән тәңкәләр, Митридат VI Евпатор бюстлары, Исида корабын сурәтләгән фреска, антик корал, бизәнү әйберләре. Күргәзмәдә грек эллинизм чоры осталарының зәркән әйберләре: алтын такыя, алкалар, йөзекләр, кулоннар һәм муенсалар тәкъдим ителә. Бүлек эчендә экспонатлар территориаль принцип буенча төркемләнгән: Ахеменид Иран сәнгате, эллинистик вакыт Сириясе, эллинизацияләнгән Көнчыгышның уникаль һәйкәлләре – Урта Азия, Парфия, Грек-Бактрия патшалыгы.

III бүлек. Александр Македонский образы: гасырлар аша трансформация

Экспозициянең соңгы бүлеге Бөек Александр мирасының һәм аның образының төрле халыклар мәдәниятендә һәм сәнгатендә трансформациясенә багышланган. Безнең эраның II–III гасырына караган Пальмира рельефлары грек йогынтысының ил читендә никадәр тотрыклы булуын раслый. Борынгы традицияләргә борынгы нигездә махсус христиан культурасын тудырган Византия дәвам итә. XV–XVI гасырларда Александр-Искәндәр фарсы әдәбиятында һәм ислам мәдәниятендә мөһим роль уйный. Легендар полководец турындагы миф Яңа вакытта, Аурупада һәм Россиядә Көнчыгыш поход тарихы мәгарифнең, сәяси фикернең, сәнгатьнең һәм әдәбиятның бер өлешенә әверелгәч ныгытыла. Россиядә жиңелмәс патша турындагы сюжет Екатерина II вакытында актуальләшә. Императрица аның белән үз эшләренә бөеклеген – Төркияне жиңүне һәм яңа жирләр яулап алуны чагыштыра. Екатерина тәхет варисы итеп күргән олы оныгын Македония патшасы Александр хөрмәтенә атый.

Күргәзмәдә Иранның иң танылган әдәби эсәрләре – Фирдәүсинен XI гасыр башында язылган «Шахнамә» («Шахалар турындагы китаплар») һәм Низаминен «Искәндәрнамә» поэмалары; Көнбатыш Европа гравюралары һәм XVI–XIX гасыр китаплары корпусы; Александр Македонскийга багышланган Джованни Доменико Тьеполо һәм Джованни-Баттиста Питтони картиналары; фарфор, бронза, кыйммәтле металл һәм башка материаллардан ясалган гамәли сәнгать эсәрләре тәкъдим ителәчәк. Аерым ансамбльне

Император Екатеринбург гранил фабрикасында эшлэнгән Александр сурәте төшерелгән яшмадан ясалган камеялар тәшкил итә.

Яшь хахим, герой, Алла, дөнъяны яулап алучы Александр Македонскийның исеме ике мең ярым елдан артык яши. Кинофильмнар, романнар һәм тикшеренүләрдән тыш, Александр чоры белән кызыксыну Европа, АКШ һәм Россия музейларында узган күргәзмәләрдә дә чагылыш тапкан. Дәүләт Эрмитажының Көнчыгыш походка һәм эллинизм чорына багышланган беренче күргәзмәсе Санкт-Петербуртта 2007 елда уза, 2010 елда ул Амстердамда, 2012 елда Сиднейда күрсәтелә. Хәзер яңартылган экспозиция Татарстан халкына күрсәтеләчәк.

Өстәмә мәгълүмат һәм сурәتلәр өчен мөрәжәгать итү:

Дәүләт Эрмитажы матбугат хезмәте

Тел. +7 (812) 710-9510;

e-mail: press@hermitage.ru

www.hermitagemuseum.org

«Эрмитаж-Казан» үзәге

+7 (843) 567-80-34; +7 (843) 567-80-32

hermitage-kazan@mail.ru

Сугышчы башы белән арба өлеше
Көнчыгыш Урта диңгез буе
Дәүләт Эрмитажы